

Makro Sorunlara Mikro Çözümler

Tam siyasal dalgalanma duruldu, artık mali disipline ve kalıcı büyümeyi sağlayacak reformlara yoğunlaşırız diye umutlanırken önce ermeni tasarısı, sonra da hızlanan terör gündemi tutsak aldı. O kadar ki, aslında ülke yönetimi sistemi ile ilgili önemli değişiklikler öngören referandum bile fazla ilgi çekmedi.

Oysa uluslararası sorunlar ve bölgesel konjonktür değişiklikleri, bize düşenleri yeterince yapıp yapmadığımız sorgulanabilir olmakla birlikte, kontrolümüz dışındadır ve her zaman ortaya çıkabilir. **Önemli olan ekonomimizi rekabetçi ve dayanıklı kılacak kalıcı bir büyüme yörüngesine sokmak ve böylece önümüze çıkan her türlü dert ile başedebilecek güce kavuşturaktır.** Bu nedenle, böyle bir hedefin en önemli iki bileşeni olan şirketlerimizde ve iş gücündeki dönüşümü gerçekleştirme politikalarımızın gündemdeki ağırlıklı yerini yitirmesine hiçbir zaman izin vermemeliyiz.

Makro dengelerde bozulma tehlikesi

Bu sütunlarda 15 Mayıs ve 22 Mayıs tarihlerinde bu iki alanda ihtiyaç duyulan politikaların temel içeriklerini açıklamaya çalışmıştık. Gelecek yıl bütçesinin ve faiz dışı fazla düzeyinin tartışıldığı bugünlerde, yapısal ve kurumsal nitelikteki temel reformları yapmadan kısa vadeli sorunlara odaklanmanın verimsiz bir yol olduğunu, sadece arızı çözümler sağlanabileceğini bir kez daha görüyoruz.

2001 den bu yana büyük ölçüde düzelen makroekonomik dengeler, verimlilik artışları ile özel kesimin yatırımlarında ve büyümede istikrarı bir artışa yol açarken bunda yüzde 6.5 düzeyinde faiz dışı fazla sağlayan mali disiplinin, faizleri düşürme anlamında, büyük katkısı olmuştur. Ancak, Türkiye Ekonomi Politikaları Vakfı (TEPAV) nın Ağustos 2007 tarihli raporunda belirtildiği gibi, **mali disiplin için alınan tedbirlerin %70 i gelir arttırıcı ve bir defalık karakterde iken sadece % 30 'u harcama azaltıcı bir karakterdedir.**

Ayrıca, sık sık üzerinde durduğumuz gibi, işgücü verimliliğinde de yolun sonuna gelinmiş gibidir; üstelik TL'nin değerlenmesi, işgücü maliyetlerini reel olarak arttırmaktadır. Yani **işçi çıkararak verimlilik arttırmak artık pek mümkün olmayacaktır. Özetle, biri makro yani maliye politikası, değeri mikro yani firma stratejileri ile ilgili iki darboğaz büyümenin sürdürülmesini tıkamaya aday görünmektedir.**

Dolayısıyla şimdiki kadar gerçekleştirilen olumlu performansın sağladığı kamu borcunun mili gelire oranında düşüş, kamu kesimi borçlanma gereğinin sıfırlanması, kamu borçlanma kağıtlarının bankacılık kesimi aktifleri içindeki payının azalması ve özel kesime yönelik kredilerin artış eğilimine girmesi gibi kazanımlarda trendin tersine dönmesi tehlikesi belirlemiştir.

Artış işletme odaklı yaklaşımlar zamanı

Anlaşılan o ki Türkiye'nin mevcut ekonomik yapısı içinde makro göstergelerde daha fazla iyileşme sağlanması kolay değildir. Çünkü çıkış yolları ya bütçe kalitesinde, yani kalıcı gelir artışları ve harcama azalışları bağlamında, ya da işletme ekonomilerinde yani iş gücü maliyetlerinde/piyasalarında ve sağlam/makul maliyetli finansman erişimi sağlanması için **yapısal ve/veya kurumsal değişimleri gerçekleştirecek politikalar gerektiriyor. Bu politikalar uygulanmadan ne enflasyonun daha fazla düşürülmesi, ne de büyümenin ülkenin potansiyel kapasitesi olan % 7'lerde sürdürülmesi mümkün olmayacaktır.**

Büyük ihtimalle sorun bir zamanlama sorunudur. Bugüne ya da yakın geçmişe kadar makroekonomik göstergelerin olumsuzluğu işletme odaklı politikaların uygulama ve başarı şansını kısıtlarken, **şimdi yapısal ve/veya işletme odaklı politikalarda gecikmeler makro göstergelerde daha fazla iyileşmeyi önleyen bir katılaşıma yaratıyor.**

Türk şirketlerinin oldukça düşük olan ortalama ölçeklerinin arttırılması ve finansmana erişim kapasitelerinin güçlendirilmesi, hem şirketlerin kurumsal yönetimi ve raporlama altyapılarında aşama kaydetmelerini ve Basel II sürecine uyumlarının hızlandırılmasını, hem de istihdam maliyetinin ve finans aracılık maliyetleri içindeki vergi yükünün (BSMV, KKDF, Damga Vergisi) azaltılmasını gerektiriyor. Üstelik bu iki alandaki gelişmeler, büyük çoğunluğu KOBİ olan şirketlerimizin kayıt altındaki iş hacimlerinin büyümesine ve daha iyi yönetim, dolayısıyla kurumsallaşma ihtiyacının belirginleşmesine yol açacaktır. Şu anda durum, iki cephede de pek parlak değildir; firmalardaki raporlama ve yönetim yetersizlikleri bankaların kredi verme iştahını risk kaygısıyla sınırlarken, vergi idaresinin caydırıcı bir etkinliğe kavuşamaması ve vergi tabanının genişletilememesi, gelir bütçesinin istihdam ve krediler üzerindeki vergi yükünden fedakarlığı mümkün kılacak bir kalıcı tabana oturmasını önlüyor. Ayrıca finans sistemimizde girişim sermayesi, varlık yönetimi, şirket tahvilleri vb. alternatif enstrümanların gelişmesi için yeterince özendirici bir ortam da oluşmuş değil.

İstihdam boyutu

Konunun istihdama ilişkin boyutu ise iki yönlü: Hem çalışma yaşındaki nüfusun artışı ve tarım nüfusunun kente taşınması ile keskinleşen **sosyal boyut**, hem de aktif iş gücünün ekonomik katma değeri ve rekabet gücünü olumlu etkileyecek bir dönüşüme uğratılması anlamındaki **verimlilik boyutu** birlikte ele alınmak durumundadır. Ayrıca mali disiplini zorlayan **sosyal güvenlik sistemi açığı** da çözüm planına bağlanmalıdır.

İşgücü maliyetlerinde ve emek piyasalarındaki katılığın çözülmesi vergi ve iş yasalarında önceki yazılarımızda sözünü ettiğimiz değişikliklerin yapılması ile, sosyal güvenlik açığının azaltılması da özel emeklilik sistemlerinin desteklenmesi ile hızlanabilir.

Son yıllarda **büyümenin istihdam yaratma konusundaki eksikliğini de abartmamak gerekir**. TEPAV'ın araştırmasına göre, tarımsal istihdamın azalması ve aktif nüfusun artışına rağmen Türkiye son beş yılda kayda değer istihdam yaratırken, en büyük kaplan sayılan Çin'de yüksek büyümenin istihdama yansması çok daha düşük düzeyde olmuştur.

Kısaca zaman, yapısal ve işletme odaklı politikalara yoğunlaşma zamanıdır. Ortam da, düşen enflasyon ve netleşen siyasi istikrar ile, maliyetleri göze alarak kalıcı reform politikaları izlemeye uygundur.